

Kateřina Šimáčková

ústavní soudkyně

Prostřednictvím práva se spravedlnosti dosáhnout nedá, upozorňuje žena, která je možná nejvýraznější tváří Ústavního soudu České republiky.

➔ Vladimír Ševela ■ Vladimír Kiva Novotný

Bývalá moravská zemská sněmovna v Brně, v níž dnes sídlí Ústavní soud, příliš přívětivě nepůsobí. Ostatně jako mnohé reprezentativní stavby z dob habsburského mocnářství. Přesto se sem dnes coby k poslední instanci upírají zraky mnoha lidí zklamaných verdikty nižších soudů.

Jedním z mediálně nejviditelnějších aktérů zdejšího soudního dvora je Kateřina Šimáčková. Upozornila na sebe několika rozhodnutími ve sledovaných kauzách. Zastala se muže dříve odsouzeného za to, že nedržel své děti za ruku na přechodu ve chvíli, kdy je srazilo auto. „Rodiče musí mít určitou volnost v tom, jaký typ výchovy zvolí a jakou míru samostatnosti dětem povolí,“ prohlásila.

Jako jediná z patnáctičlenného pléna zaujala odlišné stanovisko proti rozhodnutí svých kolegů, že povinné očkování je v souladu s ústavou. A nedávno vysvětlovala, proč Ústavní soud přiznal rodičovská práva gayům, jimž odnosila dítě náhradní matka v Kalifornii.

Vzpomenete si na nějaký případ, který jste řešila jako právnička a při tom si vzpomněla, že jste něco podobného v „civilu“ sama prožívala?

Větší část své kariéry jsem byla advokátkou. Když zastupujete jak deset nájemců, tak deset pronajímatelů, dokážete se pak vcítit do pozice obou stran sporu. Ale dívat se na případy prizmatem jen své vlastní osobní zkušenosti může být nebezpečné.

Osobní zážitek, který měl vliv na vaši práci, mi tedy říct nemůžete?

Můžu, ale je zase spíš profesní. Ve srovnání s ostatními soudci bývám déle v práci a chodím pracovat i o víkend. A mladší kolegové se mě ptají, proč to dělám, když nemusím. Je to tím, že se dokážu vcítit do pocitů lidí, kteří velmi dlouho čekají na soudní rozhodnutí. Protože jsem to s klienty prožívala jako advokátka. A to je strašný pocit. Když spravedlnost třeba i přijde, ale pozdě. Zejména v rodinněprávních otázkách. To byly hodně silné osobní zážitky. Pro mě to je velmi ➔

Kateřina Šimáčková (51)

Ústavní soudkyně je od srpna 2013. Narodila se v Brně, kde vystudovala právnickou fakultu. Nejprve pracovala rok jako právnička na brněnské hygienické stanici, pak v letech 1990–1993 působila na brněnských právech jako odborná asistentka katedry ústavního práva a politologie, kam se v roce 2001 na částečný úvazek vrátila a vyučuje tam dodnes. V roce 1992 byla asistentkou ústavního soudce Antonína Procházky a o dva roky později se stala advokátkou. V roce 2010 byla jmenována soudkyní Nejvyššího správního soudu, předtím byla členkou Legislativní rady vlády. Jejím manželem je spisovatel Jiří Šimáček.

významné memento. Soudy musí pracovat rychle. Tady tedy používám osobní zkušenost, protože mně těch lidí bylo velmi líto.

Nějaký příklad prodlení spravedlnosti?

Třeba když rodič zmanipuluje dítě proti druhému rodiči. V případě časových průtahů pak hrozí, že spor o děti rozhodne čas, ne soud. Když do toho státní orgány včas nevstoupí, je to mnohdy už neodvratně ztraceno. Nebo jde o případy lidí, kteří jsou dlouho ve vazbě. Vědí, že tam jsou nespravedlivě, a soudní rozhodnutí nepřichází. To je druhá taková situace.

Z filmů zná člověk advokáty, kteří neřeší své případy pouze od stolu a sami aktivně pátrají po důkazech. Mám pocit, že v tuzemské praxi jsou takoví spíše výjimkou. Vy jste vyrážela do terénu?

Určitě. Měla jsem někdy veliký spor se soudci, když jsem zastupovala například lidi s duševním postižením. Soudci o jejich pobytu v psychiatrických léčebnách rozhodovali, aniž by je vůbec viděli. A to se často týkalo i advokátů, kteří zastupovali zájmy člověka, kterého znali jenom ze znaleckého posudku. Pamatuji se, že jsem úplně konsternovala jednu soudkyni, když jsem jí řekla, jak se vůbec odvažuje o někom rozhodovat, aniž by ho viděla naživo. Samozřejmě mě trochu ovlivnilo to, že moje maminka byla psychiatryně, takže jsem neměla žádný problém navštěvovat tato zařízení. Ostatně i teď na Ústavním soudě jedno z takových mých akčních rozhodnutí bylo, že jsem naši stěžovatelku jela zhlédnout do Bohnic, abych zjistila, co si vlastně přeje. Šlo o spor mezi jejími opatrovníky. Soudce prostě musí vidět lidi, o nichž rozhoduje, a musí znát jejich prostředí.

Studovala jste práva ještě za minulého režimu. V jednom rozhovoru jste říkala, že jste nechtěla vstoupit do KSČ, a tak jste předpokládala, že se nedostanete ani do advokacie. Proč jste tedy na práva šla?

Maminka psychiatryně mi řekla, že práce lékaře nebo právníka je velmi užitečná, protože pomáháte lidem v konkrétních situacích a můžete být užitečný v jakémkoliv okresním městě. Nemusíte být nějaká hvězda, a přesto děláte užitečnou práci. Její pacienti třeba často potřebovali, aby jim právník pomohl vyřešit nějakou papírovou válku, které vůbec nebyli schopni. Když jsem byla na gymnáziu, vždycky mě bavily humanitní vědy, teorie literatury nebo sociologie, ale říkala jsem si, že by nebylo špatné mít nějaké řemeslo. A tím právě právo je. Musím ovšem říct, že jsem na právnické fakultě v té době byla opravdu nešťastná. Byla jsem ovšem takové to vzorné dítě – když už jsem do školy chodila, dodělala jsem to prostě se samými jedničkami. Ale

vlastně jsem nečekala, že bych měla nějakou větší kariéru. Po škole jsem dělala právničku na hygieně.

Na jaký případ své téměř třicetileté kariéry nikdy nezapomenete?

Byly to případy týkající se nespravedlnosti, které se staly v době komunistického režimu. Zastupovala jsem lidi, kteří se třeba nevešli do pravidel, jež ještě poskytovala odškodnění nebo satisfakci. Někdy se nám podařilo vyhrát, někdy ne. Asi nezapomenu na příběh emigranta z Ruska z dob první republiky, který si nestačil do německé okupace zařídít československé občanství, byl pouze nositelem tzv. Nansenova pasu. Za války byl v Kounicových kolejích vězněn Němci, a když přišla do Brna Rudá armáda, z kolejí ho odvěkla NKVD rovnou do gulagu na Sibiř, kde strávil asi 15 let, než se úplně zlomený vrátil domů. Přestože jsme o to dlouho usilovali, jeho potomci nikdy nedostali žádné odškodnění. Právě proto, že jejich tatínek nikdy za první republiky nezískal státní občanství, ačkoliv měl zmíněný Nansenův pas, který podle tehdejších a vlastně stále platných pravidel poskytoval svému nositeli stejná práva jako občanům.

A nevyčítali vám, že jste měla udělat víc?

Právě že ne. Když jsem neuspěla, nikdy jsem neříkala, že je to proto, že zákony jsou nespravedlivé a soudy hloupé. I soudy a zákony musí vážit různé hodnoty. Na začátku jsem jim vysvětlila, že pro ně určitě udělám, co bude v mých silách, a že nebudu chtít žádnou odměnu. Ale že budu rozumět tomu, proč se nám to nemusí podařit. Někdy není potřeba, abyste zvítězil, ale musíte s těmi lidmi být.

Váš manžel Jiří Šimáček je spisovatel a dramatik. Bavíte se doma o práci?

Debaty s ním mi hodně pomáhají v tom, abych případný neúspěch nepocítovala tak palčivě. Protože občas mám nějaké disenty, což jsou zveřejněná stanoviska ústavního soudce, která vyjadřují nesouhlas s přijatým většinovým rozhodnutím ostatních soudců v senátu či plénu. V mém případě se týkaly třeba rodinněprávních věcí, otázek očkování či volebního práva. Sem tam si opravdu myslím, že rozhodnutí většiny není dobré a že by bylo lepší zvolit argumentaci, kterou navrhuji já. Manžel se věnuje zen buddhismu a tvrdí, že někdy jenom stačí myšlenku vyslovit a nemusíte hned pro ni získat většinu. Je ale důležité, aby zazněla. A druhá věc, která mi pomohla, je, že muž se v posledních letech věnuje psychoterapeutické metodě zvané rodinné konstelace, zabývající se vztahy v rodinách.

Foto: ČTK

Jako terapeut?

Ano. Já docela aktivně vystupuji v debatě týkající se práv dětí v rodině a považuji za moc důležité, aby děti měly po rozvodu přístup k oběma svým rodičům, i když třeba nejsou dokonalí. Aby se vyrovnaly s tím, že to jsou jejich rodiče. Je to důležitý právní princip, který se prosazuje v celém moderním demokratickém právním světě a mě velmi těší, že právě ona metoda rodinné konstelace to potvrzuje a ukazuje na to, že člověk nemůže být šťastný, dokud nepřijme své rodiče takové, jací jsou. A nedávno mi manžel také citoval jeden článek, v němž bylo napsáno, že „základem zdravé rodiny může někdy být i zdravý rozvod“. To vlastně trochu potvrzuje můj názor, že není neřešitelný problém, když se rodiče rozejdou. Musí ale respektovat roli druhého rodiče v životě svého dítěte.

Radí se naopak manžel s vámi jako právničkou, když píše?

Je to strašný pocit, když spravedlnost třeba i přijde, ale pozdě.

INZERCE

Oba máme rádi lidské příběhy. Vyprávím mu ty, které zažívám, ať už v práci nebo v soukromém životě. A někdy vidím, že se ve svých knihách mým vyprávěním inspiroval.

Můžete říct, jaký váš příběh nebo případ vstoupil do jeho literatury?

Třeba v knize Charakter má postavu advokáta, která není vylíčena úplně lichotivě a určitě je inspirována některými mými kolegy. Anebo v knížce Snaživky zaznívají příběhy, které jsem vyslechla od své kadeřnice nebo kosmetičky.

Čím se ve své práci řídíte?

Někdy mi přijde, že lidé velmi chtějí říkat své názory, ale nechtějí poznat všechny argumenty a pravdu. Já si myslím, že nejdůležitější je uvědomit si všechny argumenty, které jsou ve hře, a respektovat názor druhých. Mít na vše jednoznačný názor, aniž získám dostatek informací, mi přijde jako velký problém. Používám sama pro sebe dva takové téměř až politické slogany a bylo by skvělé, kdyby se jimi řídili i ostatní. První zní: Svoboda je také pro ty druhé. To znamená, že když chci žít ve svobodném světě, musím respektovat, že budu žít s lidmi, kteří svobodu budou využívat úplně jinak než já, a nebudu jim nutit svou představu života. Protože pak už to není svoboda.

A druhý slogan?

Složité problémy nemají jednoduchá řešení. Pokud vám někdo říká, že složitý problém lze vyřešit jednoduše, nevěřte mu. A to platí i pro rodinné vztahy. Většinou není jeden člen rodiny dobrý a druhý zlý. Je to složitější.

Ústavní soud o stížnostech rozhoduje tak, že v tříčlenném senátu musí převážit názor dvou soudců. Zažila jste situaci, →

19.1. —
— 18.3. 2018

JOHN AKOMFRAH
SHIMON ATTIE
JEREMY DELLER
& CECILIA BENGOLEA
STAN DOUGLAS
OMER FAST
KAHLIL JOSEPH

Galerie Rudolfinum
Alšovo nábřeží 12, 110 00 Praha 1
www.galerierudolfinum.cz

Generální partner / General partner

J&T BANKA

DOMESTIC
ARENAS

že někdo ze soudců během projednávání změnil postoj, který měl na začátku, díky tomu, že ho ostatní přesvědčili?

Bývá to tak, že jeden soudce je zpravodaj, jenž věc podrobně nastuduje a udělá si na ni názor. Pak předloží dvěma kolegům návrh, jak by to on řešil. A skutečně se může stát – i když se to neděje často –, že třeba přehledně důležitý argument nebo ho ti dva kolegové přesvědčí, že je to jinak. Jsem si vědoma toho, že zejména u složitých případů je třeba dlouho přemýšlet

a vážit všechny hodnoty. Někteří kolegové se tváří, že si otevrou spis, přečtou si první stránku a vědí, kdo má vyhrát. Mně to trvá i několik měsíců, studuji spis, dělám si rešerši judikatury i zahraničních právních úprav.

Dokonce si prý vedle sebe vypisujete tři argumenty pro kladné a tři pro záporné rozhodnutí.

Ano, jde totiž i o to, že rozhodnutí musíte vysvětlit – zejména tomu, kdo prohraje. Musíte

si připustit všechny argumenty, které váš, byť vítězný názor, zpochybňují. Protože je třeba objasnit, proč argumentace navrhovatele nebo obecného soudu neuspěje.

Jste ústavní soudce, který takzvané disenty píše nejčastěji?

Jejda, to jsem si neověřovala. Není to právní povinnost, ale myslím si, že když jste u tak důležitého soudu, jako je Ústavní soud, tak ve chvíli, kdy hlasujete proti, máte i jakousi morální povinnost veřejnost s tím svým negativním postojem seznámit. Někteří kolegové to tak nevidí a disent třeba ani nenapišou a nikdo se jejich názor nedoví.

V příspěvku na svém webu píšete, že skrze právo se nedá spravedlnosti dosáhnout. Jak tomu máme rozumět?

Tím jsem chtěla říct, že lidé si nevytvořili právo kvůli dosažení spravedlnosti. Lidé si vytvořili právo jako nesmírně užitečný nástroj k řešení sporů. A cíl práva je nastolit v určitém okamžiku ve společnosti mír. Tedy mít k dispozici někoho, kdo je k řešení sporu autorizován – soudce, který rozhoduje podle předem stanovených pravidel. Vy mu předložíte svůj spor a on řekne: je to tak a tak, vydá autoritativní rozhodnutí a spor končí.

Je otázka, jestli účastníci sporů, kteří jsou frustrováni mnohaletým projednáváním, jež navíc nevedlo k výsledku, který očekávali, cítí na konci mír. Někdy spíší apatii a možná i nevíru v právní stát.

My se na jednu stranu snažíme dosáhnout toho nejspravedlivějšího rozhodnutí, a proto máme velké množství revizních stupňů – soud odvolací, dovolací, nejvyšší, ústavní a pak ještě Evropský soud pro lidská práva. Takovou dlouhou řadu opravných instancí. Což na jednu stranu legitimizuje ten systém a říká „nepřipustíme žádnou chybu“, ale na druhou stranu to samozřejmě spravedlnost zpomaluje. Jde o to vyvážit, aby souzení bylo efektivní a současně spravedlivé nebo aspoň ne nespravedlivé. Těžko se hledá spravedlnost, ale docela dobře dokážeme identifikovat nespravedlnost. Tak jako někdy je těžké najít pravdu, ale velmi lehké vidět lež. Držme se alespoň toho, že když nedosáhneme spravedlnosti, zabraňme nespravedlnosti. To je asi dosažitelný úkol.

V posledních letech se často mluví o tom, že Česko směřuje jinam, než jsme si ještě v 90. letech mysleli. Máte pocit, že to tak opravdu je?

Působím i jako pedagog a jezdím na debaty s mladými lidmi a setkání s nimi mě tedy rozhodně nečiní pesimistickou. Možná je to tím, že se setkávám jen s těmi, kteří jsou aktivní a zvědaví. Nemyslím si, že současní studenti

”
Mít na vše
jednoznačný
názor, aniž
získám
dostatek
informací, mi
přijde jako
velký problém.

jsou horší, než jsme byli my. Dokonce jsou možná lepší. Mně se líbilo, co řekl filozof Jan Sokol: „Mojí kolegové se velmi vztekají na mladé lidi, protože čerpají informace o knihách a filozofii z Wikipedie, a ty jsou špatné. Já jsem si toho taky všiml, a tak jsem začal na Wikipedii sám psát, aby tam měli informace dobré.“ Zkrátka myslím si, že pokud si uvědomíme, že osud této země je v rukou našich dětí a mladých lidí, a pokud tím směrem napřeme svůj zájem a péči, nemusíme být pesimisty.

Co vás z rozhovorů s mladými lidmi překvapilo?

Je to skoro vždycky něco. Mně se líbí, že někteří z nich mají úplně jiné vnímání kontroverzí. My starší máme pocit, že svět je černobílý a že lidé se pořád potřebují střetávat kvůli různým názorům. Všimla jsem si, že někteří mladí lidé mají schopnost najít jakousi harmonii a pochopení pro jiné. Kdekdo si myslí, že mladí jsou víc vyhranění, ale mně někteří z nich připadají spíše smířliví a tolerantní. Možná i díky tomu, že

žijí v pestrém světě a jsou nuceni reagovat na množství podnětů.

Při jakém rozhovoru jste si to uvědomila?

Třeba po diskusi, jestli pomáhat, nebo nepomáhat cizincům. Dva či tři mi studenti odjeli na Balkán pomáhat v době uprchlické krize a potom se vypravili na náměstí, kde se konala neonacistická demonstrace. Snažili se velmi přátelsky a s pochopením mluvit s lidmi, kteří zastávali úplně opačné pozice než oni. A vlastně velmi moudře se dokázali vžít do jejich pocitů strachu a frustrace.

A dopadlo to dobře, nedostali přes ústa?

Dopadlo to docela dobře. Nebo teď jsem slyšela před volbou prezidenta názory, kdo by byl dobrým a kdo špatným prezidentem, a jeden student upozorňoval na to, že přát si nemoc někoho, kdo se mi nelíbí jako politik, je nelidské. Čili šlo o zralý názor, který u svých vrstevníků slyším zřídka. A přijde mladý člověk a řekne něco, co je naprosto přirozené. Připadá mi tedy, že mladí jsou schopní daleko větší tolerance a pochopení. Tedy alespoň ti nejlepší z nich. •

INZERCE

UŽ 25 LET POMÁHÁME
SPOLU S VÁMI. DĚKUJEME.

┌
Díky desítkám tisíc pravidelných
dárců jsme rozdělili stovky miliónů korun
a podpořili tisíce projektů i organizací
na pomoc lidí s handicapem.
└

Přidejte se i vy!

K|o|n|t|o|B|a|r|i|é|r|y|25|l|e|t

www.kontobariery.cz

EG001687-1

”
Mít na vše jednoznačný názor, aniž získám dostatek informací, mi přijde jako velký problém.

jsou horší, než jsme byli my. Dokonce jsou možná lepší. Mně se líbilo, co řekl filozof Jan Sokol: „Moji kolegové se velmi vztekají na mladé lidi, protože čerpají informace o knihách a filozofii z Wikipedie, a ty jsou špatné. Já jsem si toho taky všiml, a tak jsem začal na Wikipedii sám psát, aby tam měli informace dobré.“ Zkrátka myslím si, že pokud si uvědomíme, že osud této země je v rukou našich dětí a mladých lidí, a pokud tím směrem napřeme svůj zájem a péči, nemusíme být pesimisty.

Co vás z rozhovorů s mladými lidmi překvapilo?

Je to skoro vždycky něco. Mně se líbí, že někteří z nich mají úplně jiné vnímání kontroverzí. My starší máme pocit, že svět je černobílý a že lidé se pořád potřebují střetávat kvůli různým názorům. Všimla jsem si, že někteří mladí lidé mají schopnost najít jakousi harmonii a pochopení pro jiné. Kdeko si myslí, že mladí jsou víc vyhranění, ale mně někteří z nich připadají spíše smířliví a tolerantní. Možná i díky tomu, že

žijí v pestrém světě a jsou nuceni reagovat na množství podnětů.

Při jakém rozhovoru jste si to uvědomila?

Třeba po diskusi, jestli pomáhat, nebo nepomáhat cizincům. Dva či tři mí studenti odjeli na Balkán pomáhat v době uprchlické krize a potom se vypravili na náměstí, kde se konala neonacistická demonstrace. Snažili se velmi přátelsky a s pochopením mluvit s lidmi, kteří zastávali úplně opačné pozice než oni. A vlastně velmi moudře se dokázali vžít do jejich pocitů strachu a frustrace.

A dopadlo to dobře, nedostali přes ústa?

Dopadlo to docela dobře. Nebo teď jsem slyšela před volbou prezidenta názory, kdo by byl dobrým a kdo špatným prezidentem, a jeden student upozorňoval na to, že přát si nemoc někoho, kdo se mi nelíbí jako politik, je nelidské. Čili šlo o zralý názor, který u svých vrstevníků slyším zřídka. A přijde mladý člověk a řekne něco, co je naprosto přirozené. Připadá mi tedy, že mladí jsou schopní daleko větší tolerance a pochopení. Tedy alespoň ti nejlepší z nich. •

INZERCE

UŽ 25 LET POMÁHÁME
SPOLU S VÁMI. DĚKUJEME.

Díky desítkám tisíc pravidelných dárců jsme rozdělili stovky miliónů korun a podpořili tisíce projektů i organizací na pomoc lidí s handicapem.

Přidejte se i vy!

Ko|nto|Ba|ri|éry|25|let

www.kontobariery.cz

EG001687-1